

ВИЗНАЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Реформи в суспільстві і, зокрема в освіті, тісно пов'язані з підготовкою кваліфікованих фахівців фізичного виховання, творчих особистостей, готових до постійного самовдосконалення. Проблема якісної професійної підготовки майбутніх фахівців залишається актуальною в будь-якому суспільстві. У зв'язку з цим, на сучасному етапі відбувається підвищення вимог суспільства до потенціалу вищих навчальних закладів освіти; інтенсивно ведеться пошук і розробка оптимального змісту, форм і методів підготовки педагогічних кадрів [7]. Визначення готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до здійснення дистанційного навчання є важливим складовим елементом професійної підготовки педагога.

Сучасний рівень готовності майбутнього фахівця до використання інформаційних технологій (ІТ) як мети і результату його професійно-педагогічної підготовки є складним і динамічним процесом, що вимагає пошуку шляхів удосконалення навчально-тренувального процесу, підвищення вимог до організації як розумової так і фізичної праці. Фізичне виховання молоді на сучасному етапі розвитку суспільства має відображати нові підходи до формування особистості. Гармонійний розвиток і ефективне функціонування системи фізичного виховання залежить від рівня освіченості й обізнаності фахівців галузі фізичного виховання, які здатні формувати свідомість підростаючого покоління. Це зумовлює потребу постійного вдосконалення якості підготовки майбутніх фахівців, які відповідатимуть сучасним вимогам ринкових умов. Європейські стандарти сучасної освіти передбачають усебічний розвиток особистості, досягнення нею високого рівня готовності до виконання професійних завдань. Одним із важливих завдань освіти є підготовка кваліфікованих педагогічних кадрів в умовах інформаційного суспільства [8]. Успішне формування професіоналізму особистості та діяльності майбутніх фахівців базується на їх готовності до праці.

Аналіз досліджень і публікацій. Підвищенням якості освіти шляхом упровадження у навчальний процес технологій дистанційного навчання займався багато сучасних фахівців: А. Хуторський, І. Булах, О. Собаєва, В. Кухаренко, С. Сисоєва, О. Кареліна, П. Стефаненко, П. Федорук та інші. Незважаючи на посилену увагу науковців до цієї проблеми, залишається не розкритим питання готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до здійснення дистанційного навчання (ДН).

Метою статті є визначення готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до здійснення дистанційного навчання у педагогічному ВНЗ.

Виклад основного матеріалу досліджень. Розвиток суспільства потребує інтенсивних змін освітньої системи, що має базуватися на нових технологіях викладання і забезпечувати системний підхід у процесі підготовки майбутніх фахівців, що включає фізичну й розумову підготовленість, тренуваність, розвиток професійно значущих фізичних якостей, а також відповідати освітнім запитам студентів [4].

Використання технологій дистанційного навчання під час підготовки студентів розглядається як процес створення в освітньому процесі навчального закладу таких психолого-педагогічних умов, які сприяють активному засвоєнню теоретичних знань і практичних умінь в системі «викладач-студент» [6]. Готовність фахівця є поєднанням трьох інтеграційних складових: особистісної, теоретичної і технологічної. Разом вони представляють складне діалектичне ціле, і є необхідними для того щоб студент був підготовленим до професійної діяльності. Готовність допомагає суб'єктам діяльності успішно виконувати свої обов'язки: правильно використовувати знання, досвід, особистісні якості; зберігати самоконтроль і перебудовувати власну діяльність під час

непередбачуваних ускладнень чи перешкод [2].

Готовність майбутнього фахівця фізичного виховання до здійснення дистанційного навчання – це його потенціальна здатність, яка формується в процесі професійної підготовки і зумовлена рівнем розвитку професійних і особистісних якостей. Такий фахівець має уміти організовувати пошук необхідної інформації структурувати її, систематизувати, узагальнювати і представляти.

Готовність педагога – це здатність ставити за мету розвиток творчих здібностей і спортивного самовдосконалення, що є проявом особистості та результатом професійної освіти і самовиховання [6]. На нашу думку, готовність майбутніх фахівців фізичного виховання до застосування дистанційного навчання є цілісним утворенням, синтезом особливостей особистості, її мотиваційної, емоційно-вольової готовності до професійної діяльності, що проявляється в системі знань, умінь, навичок, які необхідні для ефективної реалізації професійної діяльності. Бути готовим до застосування нової форми навчання, означає мати високий рівень професійної, а зокрема, інформаційної культури, організувати пошук необхідної інформації та вміти працювати з нею, систематизувати й узагальнювати її.

Професійна готовність, як складне особистісне утворення, формується компонентами внутрішнього світу особистості – емоційно-чуттєвою, вольовою, інтелектуальною сферами, навичками і звичками. Складовими компонентами змісту професійної готовності є [2]:

- мотиваційний – передбачає свідоме ставлення студента до технологій ДН, а також бажання майбутнього вчителя використовувати у своїй пізнавальній діяльності інформаційні технології;

- когнітивний – наявність знань, умінь, навичок про специфіку ДН, можливість використання ІТ у професійній діяльності;

- емоційно-вольовий компонент – почуття, вольові процеси, що забезпечують успішність і результативність діяльності майбутнього фахівця, цілеспрямованість, наполегливість;

- пізнавально-операційний компонент – увага, уявлення, сприйняття, мислення, педагогічні здібності, дії, операції та прийоми;

- аналітичний компонент – самооцінка своєї професійної підготовленості відповідно до процесу вирішення професійних завдань [1; 2].

Специфіка діяльності майбутніх фахівців фізичного виховання зумовлена значною фізичною й інтелектуальною напруженістю. Досвід навчання у педагогічному ВНЗ дає підстави стверджувати, що студенти, які навчаються на факультеті фізичного виховання поділяються на три категорії (незважаючи на те, що процес навчання єдиний для всіх):

- студенти, які присвячують себе спорту, і менше надають перевагу навчальній діяльності;

- студенти, які надають перевагу навчальній діяльності, а заняття спортом для них хобі;

- студенти, які поєднують спорт і навчання, досягаючи значних успіхів.

Студентів, які належать до третьої категорії – одиниці. І це цілком зрозуміло. Поєднати спортивну діяльність і навчатися за традиційною системою складно, як на психологічному, так і на фізіологічному рівнях. Стрімкий розвиток науки, інформаційних технологій та освітні реформи вимагають від сучасного студента все більшого аналізу й обробки інформації, зростає обсяг навчальних навантажень. Це зумовило потребу впровадження у навчальний процес ВНЗ сучасних інформаційних технологій, які здатні забезпечити новий підхід до формування змісту освіти. Використання ІТ у навчальному процесі дозволяє студентам діяти більш активно в процесі навчально-тренувальної діяльності.

Застосування інформаційних технологій у сфері освіти сприяє:

- пошуку ефективних форм організації занять;

- розробці нових засобів, методів і технологій навчання;
- удосконаленню змісту освіти (у тому числі й фізкультурної) відповідно до завдань розвитку особистості в умовах сучасного суспільства [1].

Одним із напрямів застосування інформаційних технологій в освіті є дистанційне навчання – процес одержання знань і вмінь за допомогою спеціалізованого середовища, що базується на використанні ІТ і забезпечує обмін навчальною інформацією на відстані [5]. Учені, викладачі й студенти покладають особливі надії на дистанційну освіту, яка є ефективною формою підготовки майбутніх фахівців фізичної культури. Тренувальна діяльність вимагає від студентів тривалого відриву від процесу навчання, тому здобування вищої освіти ними утруднюється. ДН в системі підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання не означає витіснення традиційного навчання, а виступає як доповнення до нього й повинно здійснюватися частково, оскільки процес навчальної діяльності студентів спрямований на засвоєння практичних навичок. За допомогою нової форми навчання майбутні фахівці мають можливість отримати знання, одночасно покращити спортивну підготовку й мати час на відпочинок, який не менш важливий у даному випадку. Нова форма навчання є ще недосконалою, спостерігається недостатня її якість. З огляду на це, актуальною і важливою є проблема визначення готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до впровадження системи ДН.

Перш ніж запроваджувати новизну у навчальний процес потрібно визначити відповідність потреб і можливостей, які ставить перед нами стиль сучасного життя. Для того щоб успішно поєднувати спортивну і навчальну діяльність потрібна стійка мотивація, розуміння відповідальності за результати навчання. Структура готовності до дистанційного навчання включає ті ж компоненти, що і готовність до навчання, проте вона має специфічні особливості, зумовлені характером діяльності в цих умовах. У студента, який навчається дистанційно, має бути потреба і здатність до самоосвіти і саморозвитку. Він має вміти самостійно вчитися, усвідомлювати свій індивідуальний стиль навчання, оцінювати досягнутий рівень самостійності й саморозвитку [3]. Самостійність для студента факультету фізичного виховання є основною організаційною формою навчальної і тренувальної діяльності.

В основу дистанційного навчання покладено свідому роботу студентів, яка включає готовність до самостійного застосування інформаційних технологій [8]. Це формує в майбутнього фахівця свідоме ставлення до підвищення своїх теоретичних і практичних знань, що потребує високого рівня самодисципліни й відповідальності. Застосування інформаційних технологій в освітній сфері сприяє пошуку ефективних форм організації занять, розробці нових засобів, методів, технологій навчання, удосконаленню змісту освіти (у тому числі й фізкультурної) відповідно до завдань розвитку особистості в умовах сучасного суспільства [1].

Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання передбачає їх готовність до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності. Структура готовності студентів до здійснення дистанційного навчання представляє собою організацію, пошук і використання форм, методів і засобів для формування стійкого поняття про роль і місце інформаційних технологій у навчальному процесі.

З метою визначення готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до здійснення дистанційного навчання нами було проведено педагогічне дослідження у Кременецькому обласному гуманітарно-педагогічному інституті ім. Т. Шевченка. Під час експерименту ми використовували метод анкетування. Опитування проводили серед студентів другого і третього курсів факультету фізичного виховання (86 опитаних). Нашим завданням було визначити ставлення студентів до дистанційного навчання з використанням інформаційних технологій, рівень знань умінь і навичок самостійної роботи в умовах віддаленості від викладача. Анкета передбачала такі запитання:

1. Чи завжди Вам цікаві новації та експерименти в педагогічній діяльності?
2. Ваші знання з інформаційних технологій відповідають сучасним вимогам освіти?

3. Чи вважаєте за доцільне використовувати дистанційну технологію під час навчання у ВНЗ?
4. Оцініть рівень своєї інформаційної культури за п'ятибальною шкалою?
5. Чи хотіли б Ви підвищити рівень своїх знань з інформаційних технологій?
6. Чим для Вас приваблива дистанційна форма навчання?
7. Чи встигаєте Ви одночасно займатися професійним спортом і навчатися за традиційною системою навчання?

На основі аналізу результатів проведеного опитування визначено, що запровадження нових форм навчання у педагогічній діяльності підтримує понад 95 % студентів. Проте, спостерігається не чітке розуміння студентами змісту дистанційного навчання: 82 % опитаних студентів вважають, що їхні знання з інформаційних технологій відповідають сучасним вимогам освіти; 4 % студентів оцінили рівень своєї інформаційної культури за п'ятибальною шкалою на відмінно, 38 % – добре, 58 % – задовільно; 93 % студентів відповіли, що дистанційне навчання економить час і дозволяє працювати більш ефективно, збільшуючи доступ до інформації; 7% студентів не вірять в ефективність підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання за допомогою дистанційного навчання; 12 % студентів обирають спортивну діяльність; 9 % присв'ячують себе навчальній діяльності. Це говорить про недостатню підготовку майбутніх фахівців в умовах традиційного навчання. Одержані результати є для нас вагомим чинником у розробці і вдосконаленні форм організації навчального процесу студентів – майбутніх фахівців фізичного виховання.

Враховуючи сучасні темпи розвитку і вимоги освіти, ми поцікавилися думкою студентів щодо створення вищою школою необхідних умов для підготовки фахівців фізичного виховання на основі дистанційного навчання. Більша половина студентів (59 %) стверджує, що ВНЗ не має належних умов, 31 % навпаки, підтверджують готовність навчального закладу до такої форми навчання, а 10 % студентів не можуть відповісти, оскільки не впевнені. Головною складовою успіху студенти вважають чітке бачення мети, як невід'ємної частки їх професійної підготовки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання до використання технологій дистанційного навчання – процес формування комплексу властивостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації в майбутній професійній діяльності до використання ІТ. Для ефективної підготовки студентів потрібно не тільки модернізувати існуючі форми організації навчального процесу, методи і дидактичні принципи, а також розробляти нові.

Таким чином, поява і розвиток технологій дистанційного навчання відкриває для освітньої сфери принципово нові можливості, завдяки яким студенти можуть у процесі аналізу динамічно управляти навчальним матеріалом, його змістом, формою, домагаючись кращих результатів. Використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі не тільки збільшує швидкість передачі інформації та підвищує рівень її розуміння, але й сприяє розвитку таких важливих для педагогічного фахівця якостей, як інтуїція, професійне відчуття, образне мислення тощо.

Перспективами подальших розвідок є розробка дієвих механізмів адаптації дистанційного навчання у підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання у педагогічному ВНЗ.

Література:

1. Генсерук Г. Р. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. Р. Генсерук. – Тернопіль, 2005. – 20 с.
2. Горбатюк Р. М. Стан готовності майбутніх інженерів-педагогів до професійної діяльності / Р. М. Горбатюк // Зб. наук. праць Херсонського держ. ун-ту. Педагогічні науки. – Херсон, 2009. – Вип. 49. – С. 217–224.

3. Некоз І. В. Формування пізнавальних інтересів студентів немовних спеціальностей Вищих навчальних закладів : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Некоз. – Луганськ, 2004. – 18 с.

4. Основи філософської концепції суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://subject.com.ua/>

5. Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения : учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. зав-ний] / Е. С. Полат. – М. : Изд-ский центр «Академия», 2004. – 416 с.

6. Трофимова Е. И. Проектирование и применение информационных образовательных технологий профессиональной подготовки учителя физики : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра. пед. наук : спец. 13.00.01. «Общая педагогика, история педагогики и образования» 13.00.08.2 «Теория и методика профессионального образования» – Елец : 2006. – 487 с.

7. Психолого-педагогічні основи підготовки студентів до педагогічно-професійної творчості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textreferat.com.ua/>

8. Карташова Л. А. Створення умов формування готовності майбутніх вчителів іноземних мов до впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс] / Л. А. Карташова. – Режим доступу : <http://lkartashova.at.ua/>

У роботі досліджено проблему готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до здійснення дистанційного навчання. Проаналізовано специфіку їх навчально-тренувальної діяльності та професійної підготовки в умовах інформаційного суспільства. Встановлено, що підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання є ефективною в умовах дистанційного навчання.

Ключові слова: фізичне виховання, професійна підготовка, інформаційні технології, спортивна діяльність.

В работе исследуется проблема готовности будущих специалистов физического воспитания к осуществлению дистанционного обучения. Проанализирована специфика их учебно-тренировочной деятельности и профессиональной подготовки в условиях информационного общества. Установлено, что подготовка будущих специалистов физического воспитания является эффективной в условиях дистанционного обучения.

Ключевые слова: физическое воспитание, профессиональная подготовка, информационные технологии, спортивная деятельность.

The problem of preparedness of the future physical training specialists for the realization of the distance studies has been researched in the work. The specifics of their study-training activity and their professional preparedness in the conditions of the informational society have been analyzed. It has been determined that the preparation of the future physical training specialists is effective in the conditions of the distance studies.

Keywords: physical training, professional preparation, informational technologies, sport activity.